Kilenczedik évfolyam. 50-ik szám. Kolozsvártt, 1879. szombat márczius 1.

A „KELET“ előfizetési dija:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
Egész évre . . . . . 16 frt.
Félévre . . . . . 8 „
Negyedévre . . . . . 4 „
Egy hóra helyben . . . . . 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet“ mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetési dijak.
Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasenstein et Vogler (Wallfisch gasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapesten. Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberger A. V. hirdetések felvételi irod Budapesten Szervitatér 5. sz.

Nyilttéri czikkek
gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Főtér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESBB CZIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Visszaemlékezés külföldre.

Kolozsvár, 1879. febr. 28.

XVIII.

(A hazai szakiparoktatas.)

A pénzügyi albizottságnak a közoktatásügyi miniszter ur ugyancsak a 25 ezer forint rovására egy rendszeres tervet nyujtott be az iparos tanonczok oktatása iránt. Ismét egy nagy fontosságu határozat, a melynek azonban lényege iránt csak részben lehetünk tájékozva, és az a mi iránt tájékozva lehetünk nem olyannak tünteti fel ez intézkedést, a milyennek lennie kellene. Az iparos tanonczok ugynevezett oktatása alatt ugyanis magyarországi fogalmak szerint az értetődik, hogy reájuk nézve a népiskola vagy pótoltassék vagy a netalán itt szerzett ismereteik kibővittessenek. Ez oktatásnak tehát az czélja, hogy az iparos társadalmi állásának megfelelő müveltséggel és elemi ismeretekkel birjon. E végből szándéka a ministeriumnak az 1872. VIII. ipartörvényt nehány ponttal ugy egészíteni ki, hogy az iparos tanonczok az iskolák elvégzésére kényszeritőleg köteleztessenek s például senki addig iparos segéd ne lehessen, ipart ne kezdhessen, mig iparos-tanulói kötelezettségének eleget nem tett.

Nem tagadhatni, hogy ez igy magában is nagy és nemes czél. A kényszerü oktatás ugyan a német államokban például nagy vita tárgyát képezi maig is. És a mig egyik államban megtörtént, hogy a kényszeroktatás eltörlésével szaporodott a tanitványok száma, egy másik államban a kényszer kimondása előtt nem voltak az oskolának tanitványai. Ebből is azonban az tűnik ki, hogy a mig megismerkednek iparosaink az oktatás áldásos következményeivel, szükséges a kényszert alkalmazni, azután pedig önmagától halad az ügy tovább. De nem ez, a miért mi rosszat sejtünk a tervezetből.

Az iparos tanonczok oktatásának nálunk már elejétől fogva meg volt azon sarkalatos hibája, hogy mi az iparosból is müvelt és nem jó iparost akartunk képezni s körülbelől ide czéloz a miniszterium terve is. Mi magyarok azt hisszük, hogy az által, ha a tanoncz valamely mühelyben kényszerüségből dolgozni tartozik, már rendben van az iparügy szalmája s csak müveltség tekintetében fog hiányt mutatni az iparos kiképeztetése. Nem veszszük tekintetbe a tényt, hogy iparosaink általában rosszak, jó izlés, gyors munka, olcsó kiállitás tekintetében ijesztőleg hátra vannak maradva, tehát a ki maga sem tud a külföldivel versenyképes czikket állitani elő, annak tanitványa sem fog tudni soha. Ha már most ez igy van, akkor az államnak, midőn módja lesz befolyni az iparos tanitványok kiképzésére, arra kell legfőképpen fektetnie a sulyt, hogy szakmájukban kiváló derék iparosokat neveljen belőlük s nem arra, hogy müvelt embereket. A szerencsétlen elv, hogy mindenből mindent akarunk teremteni, árt nekünk legtöbbet, irtózunk a munkafelosztástól, a szakmák szoros körvonalozásától. Nálunk a kisvárosi iparos egyszersmind földmives, a néptanitó egyszersmind ipartanitó, az ipartanitó pedig néptanitó, a nagyvárosi iparost pedig mindenként nagy világi emberré akarjuk tenni s nem azt tanitjuk neki a mivel kenyerét keresi. Miként lehessen igy a kiszort pénztől eredményt várni.?

Már pedig jól megjegyzendő, hogy az iparos tanonczoknak ipari szempontból való oktatásától a leggyorsabban és legbiztosabban várhatni sikert. Miért? Azon egyszerü okból, hogy a tanuló bizonyos ipari pályára szánván magát s a munkára folyton reászorittatván, azt, a mit tanul, rögtön alkalmazza az életben s igy mulhatatlanul vérévé, húsává kell, hogy váljanak szerzett ismeretei. Mennyivel kedvezőtlenebb helyzetben van ezzel szemben a most nálunk divatos iparoktatás minden neme. A földmives nép egyátalán nem is akar tudni iparról, de a korábban fennálló jobbágyi viszony miatt, mivel századokon át csak annyit dolgozott, mint a mire kényszeritették, eredő bűnévé lett a restség. Ha most tanitjuk is például a háziiparra, 20—30 tanitványból egy-kettő lesz csupán a ki azt át is viszi az életbe s valósággal alkalmazza is. Látható csak ez egy példából is, hogy az államnak két kézzel kellene megragadnia az alkalmat, hogy azokat oktassa az iparban, a kiknek kikerülhetetlenül kenyérkeresetük lesz, a kik kényszeritvék a munkára és nincsenek más irányban is, mint a földmüvesek elfoglalva.

Külföldön ezt igen jól értik s azért fektetik a fősulyt a továbbképző oskolákra, a hol igaz, tanulnak az iparral összefüggésben álló közmüvelődési tárgyakat is, de legtöbb gonddal az ipari rajzra, mintázásra, a tanitványok szakmája szerint czizellirozásra, vaskovácsolásra, gépkészitésre, épitészetre stb. tanitják a tanonczokat s a hol a továbbképző oskola mellett tanmühelyek nem állittattak még fel, ott legalább egy kitünő ipari rajziskola és mintázó terem áll fen.

Mi, a kik annyi rosz külföldi példát utánzunk, miért nem akarjuk elsajátitni a jót?

Justus.

— Magyar aranyjáradék. A berlini tőzsdén, mint a ma érkezett „Berl. Börs.-Ztg.“ irja, február 24-én magyar aranyjáradékban roppant nagy forgalom volt. Ennek oka — mint e lap irja — abban áll, hogy ez a papir nemzetközi speculationalis érték gyanánt napról napra alkalmasabbnak bizonyul, s hogy nevezetesen Frankfurtban és Párisban naponkint igen nagy üzlet van abban, ugy hogy első sorban ezt a papirt használják az arbitrago számára. Hozzájárul ehhez, hogy a régi készlet, mely fölött a magyar járadékot kibocsátó consortium rendelkezett, most már teljesen el van adva, s tehát első kézből már semmi eladás nem történik. Értesülésünk szerint az értékpapir belértékének kifejlődésére mindenekelőtt időt akarnak engedni, mielőtt az ujabb emissióval a piaczhoz fordulnának. Párisi sürgönyök szerint, melyek a berlini tőzsdére érkeztek, ott is lényeges árfolyamemelkedést tapasztaltak a magyar aranyjáradékok.

— A függőben levő román vasuti csatlakozás ügyében jegyzék érkezett a román kormánytól, mely most már elfogadható alapot képez az uj szerződésre nézve. A román kormány biztositja, hogy a predjal-plojesti vonalat feltétlenül még a jelen év folyamában ki fogja épittetni. Az uj szerződés rövid idő alatt létre fog jönni ugy, hogy az orsova-verciorovai vasuti csatlakozást semmi sem fogja akadályozni.

— Ghyczy képv. házi elnök, dr. Rechbauer reichsrath-elnökhez, a Zsedényi halála alkalmából irt részvétlevélre felelve, engedelmet kér, hogy a levelet a nyilvánosságnak átadta s azután igy folytatja: Az érzelemteljes szavak, melyeket Excziád mélyen meggyászolt polgártársunk Zsedényi emlékének szentel s ama sulyos veszteség iránti jóakaró részvéte, mely minket a derék államférfiu elhunyta által ért, csak fokozhatják a nagyrabecsülést, melylyel Exciád hazafias működése iránt már évek óta viseltetünk.

— Popasu János karánsebesi görög-keleti püspök a tiszteletére a folyó hó 15-én rendezett fáklyásmenet alkalmából, Szelcselcan Demekező egyszerü és loyalis beszédjeik közt követtdőn önöknek ünnepélyes megtiszteltetésem alkalmából szives köszönetet mondanék, örömömre szolgál, hogy alkalmat nyertem önöket indokolatlan aggodalmaikra nézve is megnyugtathatni.

Mikor a magyar kormány a magyar nyelvnek a román iskolákba való behozatalát elhatározta, — nem az volt czélja, hogy a román nyelvet háttérbe szoritsa vagy épen elnyomja, hanem, hogy a román nemzetet, a közmüvelődés terén való haladás egyik factora, a magyar nyelv megtanulása által is előbbre vigye, és minthogy az egymást megértő nemzetiségek között a vonzalom, bizalom és szeretet könnyebben és tartósabb gyökeret vernek a magyarok és románok között, jó és balsorsban századok óta fennálló barátság és egyetértés kapcsát a nyelv közössége által is erősbitse.

A román nemzet, a mely fogékony eszével és kiváló szorgalmával, az általános müveltség időkézi igényeihez képest könnyen sajátitotta el a német és latin nyelvet, anélkül, hogy anyanyelvét elhanyagolta vagy feladta volna, könnyen meg fogja tanulni a magyar nyelvet is, ujból szervezve egy eszközt tudományos müveltsége gazdagitásához, a nélkül, hogy legdrágább kincsét: anyanyelvét veszélyeztetnie kellene.

— Az igéret szép szó. Egy külföldi lap közli a következő tanulságos összeállitást: „1876. november 22-ikén Loftus lord jelentést tesz a Sándor czárnál tett audientiáról; ez ismételve ünnepélyes igéretet tesz, hogy semmi hóditási szándéka nincs. — 1879. deczember 5-ikén Bismarck herczeg a birodalmi gyülésen hivatkozik Sándor czárnak az orosz kormány által közzétett ama ünnepélyes nyilatkozatára, hogy ő maga részéről minden hóditásról s foglalásról lemond. 1879. február 3-án Sándor czár kiáltványában kinyilatkoztatja: „Az 1856-iki párisi szerződés által Besszarábiának Oroszországtól elszakitott része Oroszországnak visszaadatott. Ázsiai birtokaink Karsz, Ardahán. Batum és a hozzátartozó kerületek bekeblezése által bővittettek.“

Román Miron körlevele a román papsághoz.

Nagy-Szeben, febr. 27.

A körlevél, melyet Román Miron érsek ő exja 164. eln. sz. a. az erdélyi főegyházmegye összes esperesi hivatalaihoz intézett, következő:

Főegyházmegyém csaknem minden részeiből, papságunk és egyházhivőink számos aláirásaival ellátva sok felirat érkezett s még mindegyre érkezik hozzám: melyekben élénk kifejezés adatik azon komoly aggodalmaknak, miket a magas államkormány által a magyar nyelvnek, mint kötelező tantárgynak, minden elemi népiskolába, tehát felekezeti népiskoláinkba is leendő behozatala iránt kidolgozott törvényjavaslat főegyházmegyém

Még mielőtt efféle feliratokat vettem volna, egész figyelemmel átolvastam az érintett törvényjavaslatnak a lapok által közlött tartalmát és a tárgy felett a hozzám tartozókkal közelebbről tanácskoztam; utóbb pedig, midőn már metropolitai tartományunk többi egyházmegyéi részéről is hasonló aggodalmak merültek fel, én meg a karánsebesi és aradi püspök urak kényszeritve éreztük magunkat e tárgyban magánál ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb tronjánál közbenjárni abbeli legalázatosabb kérelmünkkel, hogy az emlitett törvényjavaslattól az előleges legfelsőbb jóváhagyás megvonassék.

Legalázatosabb felterjesztésünk által, melyet mi, egyházfők a nagy-szebeni, aradi és karánsebesi egyházmegyei consistoriumok egyházi és világi küldöttjeivel egyetemben folyó évi február hó 1/13-ik napján a legmagasabb trónnál személyesen átnyujtottunk, egyháznunk, ilyetén képviselve, az emlitett törvényjavaslatra való tekintettel megtette mindazt, a mit az adott körülmények közt meg lehetett tenni; tette pedig ezt nem holmi gyülölet avagy idegenkedésből a magyar nyelv, mint az állam nyelve iránt, hanem csupán azon nézetből kiindulva, hogy egy oly törvény, a milyent a magas államkormány javaslatába felvett, azon kivül, hogy részben egyházi autonomiánkba ütköznék, a népünk realis szükségeinek megfelelő közmivelődés hátráltatása (detriment) nélkül végrehajtható nem lenne; erőltetett végrehajtása pedig bizonyára elkeseredést és a haza valódi érdekeinek veszélyére tán egyéb rosz következményeket is vonhatna maga után.

Támaszkodva a legalázatosabb felterjesztésünkben foglalt indokok fontosságára, és áthatva a legloyalisabb érzelmektől s a valódi hazafiságtól, mely nekünk fellépésünkben erőt kölcsönzött; mi az egyházfők és az egyházmegyei consistoriumok küldöttjei, ügyünkre nézve ép ugy megnyugtató, mint a közös haza különböző nemzetiségeire nézve üdvös eredményeknek legjobb reményével tértünk vissza elvállalt tisztünkből.

Ezen reményünkkel egybefüzők a megnyugtatást, melyet felséges uralkodónk legkegyesebb szavaiból meritünk, a miket legalázatosabb felterjesztésünk átnyujtása alkalmával hallani szerencsénk volt, hogy tudniillik O Felsége kérelmünk tárgyát érett megfontolásra fogja legkegyelmesebben méltatni, teljes megnyugvással méltóztatván már előre is kifejezést adni azon reménynek, hogy Ő Felsége kormányától szintugy, mint a törvényhozástól is, bizonyosan távol áll azon szándék, oly határozatokat életbeléptetni, melyek alapos aggodalmakat okozhatnának és képesek volnának megzavarni az ország különféle nemzetiségei közt örvendetesen fennálló, Ő Felsége által mindenkor óhajtott békét és egyetértést, melynek további ápolását Ő Felsége nekünk is csak a legmelegebben ajánlhatja.

Midőn (cz.) Uraságodnak meghagyom, hogy adott alkalmas [illegible] és néppel közölje: felhasználom ez alkalmat, hogy egyházi közegeinknek és átalában papságunk és népünknek azon főpásztori tanácsomat adjam, hogy a fentebb érintett törvényjavaslat tekintetében csillapitsák aggodalmaikat, teljes bizalmat helyezve a felsőbb egyházhatóságokba, melyek népünk mivelődési érdekei felett őrködnek és bizonyára ezentul is fognak őrködni, s a kellő időben nem fogják elmulasztani kötelességöket minden oly incidens alkalmából, mely netán képes lenne közös aggodalmainkat ujra felélesztení.

Ajánlom kiválóan papságunknak és népünknek: őrizze mindenki tisztán az őseinktől már a házi nevelés által beszivott vallási és nemzeti érzelmeit; de ezek mellett őrizze meg és táplálja hévvel a valódi hazafiságot is, mely megkivánja,

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

A KÉT NŐVÉR.

Elbeszélés.

Irta:

ACHARD AMÉDÉE.

VI.

(Folytatás.)

Mártha szive összeszorult. — Azt akarja ezzel mondani, szólt anélkül, hogy Olivérre pillantana, hogy megbánta a mit tett, sajnálja, hogy elvonult a világtól?

Épen nem! Itt maradni e vidéken, szivni ez üde tiszta léget, mint szabad ember, meg a tiszteséges módon szerzett kenyeret, pihenést, jutalmat, egy jó könyv olvasásban, séták, vadászatban keresni, nem óhajva mást, mint a mit rendszeres munka által megszerezhetni, visszagondolni néha az élet viharai és kisértéseire, hogy kikerülhessük ujabbi megtámadásait, élni igy szemben a szép természettel, ezt reméllem én mindig tehetni, ezt akarom . . .

— Vigyázzon! Most ön is ugy beszél, mint Minerva, tudja az a szegény istenő, ki oly régen meghalt?

— Igen, de hát az én hibám-e, ha már harminczhét éves vagyok s esztelenül töltött ifjuságom azt kiáltja fülembe, hogy egyedül állok?

Biborfény öntötte el Mártha arczát.

— Ezt kiáltja, folytatta Savines ur, és ilyenkor mindig megjelenik az ördög! Jelenlétét a nagy szomoruságról veszem észre, mely egészen erőt vesz rajtam.

— Ön is szomoru! felelt Mártha nevetni igyekezve.

— Oh! szólt Olivér, kegyed nem lát engem, mikor egyedül ülök Vaux-de-Cerneyben: kikönyökölök ablakomba, elnézem a romokra felkuszó növényeket, a holdat, mely halvány fénynyel árasztja el a néma boltozatokat, tele kebellel szivom be az üde balzsamos léget, az éji szellő meglegyinti arczomat, kezemet szeretettel huzom végig az asztalon heverő könyveimen, hallgatom lovam nyeritését, az éj minden halk része füleimhez jut, érzem, hogy mind e dolgok jók és szépek, s nem ohajtok semmi mást, be akarom tölteni megkezdett feladatomat; de mi lesz majd holnap, mi azután, ha az öreg kor elérkezik? „Tehát egyedül kellend áthaladnom mind e boldogitó dolgok között, melyek egy napon el fognak enyészni, az elszigeteltség keserü érzését, hagyva meg számomra, de él valami lelkemben, mi másnemű boldogságra vágyódik. Egy szellem, egy fényes lény jelenik meg káprázó szemeim előtt. . . . Szólitom, hivom . . . elhalad előttem . . . távozik . . . egészen eltűnik!

Mártha alig birt lélegzelni. Szerette volna elszaladni, semmit nem hallani többet, félben szakitni Olivér beszédét; de hallgatott, és maradott.

— Akarja tudni kegyed, ki fogja eloszlatni e lehangoltságot, melyeken hasztalan küzdök néha? folytatta Savines ur átható hangon. Bevégezzem gyónásomat, s megmondjam kegyednek, mily áron találnám fel ismét elvesztett nyugalmamat, a békés önmegadást?

Oh! csak az kellene, hogy megnyerjek egy kezet, hogy egy nő utasitson, mint kell bátran előre haladnom a megkezdett pályán, hogy felvilanyozzon jelenléte, lelkesitsen gyöngéd szerelme által, hogy legyen vezetőm, védangyalom; legyen e nőnek lelke eléggé sziláid, hogy ne engedjen lankadnom a küzdelemben, mely idáig megmentett, hogy oszsza meg velem életemet, s viditsa fel magányomat!

Akkor, ha ez meglenne, csak áldani tudnám istenemet, s neki szentelném végetlen szerelmemet, boldogságom végtelenségében. . .

— Oh! e nőt bizonnyal felfogja ön találni, kiáltott fel Mártha, ki lélegzelni sem birt már.

Ekkor Savines ur lova nagyot nyeritett s türelmetlenül kapálta a földet lábával. Mártha ijedten szökött fel s megindult, Olivér követni akarta, de Mártha intett, hogy maradjon; az ifju engedelmeskedett, s a lány futva indult el a Grisolle-ba vezető uton. Arczát égő pir boritotta; kéjes zavar, gyönyörtelt bódultság töltötte el egész bensejét: nem mert felpillantani, s mégis mindenütt Savines ur boldogságtól ragyogó pillantását látta szemei előtt. Ha most e perczben Olivér csak egyet szól hozzá, e nevető, vidám teremtés azonnal könnyekben tört volna ki; este nagy megerőltetésébe került uralkodni magán; nem tudott egy helyben maradni, ugy tetszett neki, hogyha csak reá néznek is, azonnal kitalálják titkát. Szerette volna, hogy mindenki osztozzék boldogságában, s inkább meghalt volna, minthogy bevallja.

Később Pecherean ur is eljött meglepni a két nővért.

— No hát! szólt a jó öreg ur, botját egy zugba támasztva, még folyvást boldogok itt az emberek?

— Ah! istenem! hallod Mari, hogy mit kérdez? ha boldogok vagyunk-e! kiáltott fel Mártha.

A Mártha hangja és kifejezése meglepte Javiole-t.

— Ej kisasszonykám, tán láza van, hogy oly élénk? szólt.

— Nem tudom, felelt Mártha, s szobájába menekült.

Másnap a nappal egyszerre kelt fel.

Félt a Savines ur eljövetelétől, s csaknem azt óhajtotta, hogy ne jöjjön el.

És mégis mennyire haragudott volna reá, ha az nap nem hallja meg lova patkójának csattogását. Rémület fogta el, midőn elgondolta, hogyan fog megérkezésekor Olivér reá pillantani.

Egy két órai séta után a szabadban, megpillantotta Marit egy fa alatt dolgozva; Mártha is odament. Mindketten hallgattak; egyik szokott módon ábrándjaiba volt merülve s a másik sem volt beszédre hangolva: mintha attól félt volna, hogy titka az első szónál kirepül ajkain. Egyszerre Mártha észrevette, hogy nővére egy kis gyürü fejével ir valamit a porondba. A betük csak lassan készültek el ujjának gépies mozgása alatt; Mártha szemei kitágultak, borzadás futott át tagjain; az Olivér név egészen tisztán állt előtte.

Mártha megragadta Mari kezét.

— Mit mivelsz? kiáltott fel, a fővénybe irt névre mutatva.

Mari eltakarta arczát kezeivel, s aztán az elrémült, lihegő Mártha karjai közé vetette magát.

— Igen! megvallom ugy van! szólt halkan.

Hogyan! te! te! monpá Mártha elfojtott hangon. Megfogta Mari mindkét vállát, s merőn szemébe nézett.

Mártha felállt, s tántorgó léptekkel távozott; a Mártha hangjától félni kezdett. Javiole oda nem messze enni adott tyukjának. Mártha hozzászaladt s a nélkül, hogy egészen tudná mit teszen, megragadta Javiole karját s oda vonta őt erővel azon helyre, honnét Mari az előbb távozott.

— Nézz ide! kiáltott fel, tehát Mari szereti őt?

Javiole elolvasta Olivér nevét, mi a porondba volt rajzolva.

— No ugyan nagy titok is! Kegyed tehát nem tudta?

Mártha le volt sujtva. De mióta? hogyan történt? rebegte.

Javiole lehajolt, hogy végig simogassa kedvencz tyukját.

— Többet kiván kisasszonykám, mint mire felelni tudnék, szólt a jó lélek.

Azt hiszem maga Mari kisasszony is bajosan tudná kimagyarázni kegyednek, hogyan jött ez a dolog. Egy izben velem is történt ilyesmi azon időben, mikor még tánczba jártam. . . . . Egy este egész nyugodtan elaludtam, s reggel szivem oda volt.

Neulise kisasszony eltávozott. Torka egészen össze volt szorulva a belső izgalomtól; ha tovább is Javiole mellett marad, elárulta volna magát. Két órán keresztül járt minden czél és irány nélkül, a merre léptei vitték, nem látva, nem hallva, semmit abból, mi körülötte történik. A fáradtság megállásra kényszeritette végre, léptei egy kis patakhoz vezérelték volt, s ennek partjára leült, az égő forróság, melyet arczán, homlokán, halántékán lüktetni érzett, arra ösztönzé, hogy a viz fölé hajoljon enyhületet keresni. Csak ekkor vette észre, mint elboritották arczát kiomló könnyei. Egy perczig Mártha ugy nézett saját visszatükröződő képére, mintha egy előtte ismeretlen lányé volna. Ajkai szomoru mosolyra vonultak.

— Mennyire rég volt már az idő, midőn még vidáman nevettem, — mormogta halkan.

(Folytatása köv.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

hogy a hazának bármi nyelvü és vallásu fiai szorosan egyesüljenek mindnyájan egy egységes államban, a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos elvei alapján.

Ő Felsége, legkegyelmesebb urunk, kegyteljes szavai verjenek mély gyökeret sziveinkben. Az öntudatos és polgári erényeire büszke papságunk és népünk működjék közre nemes magatartással a hazai különböző népek közti belbéke és jó egyetértés érdekében. Országunknak Ő Felsége által szentesitett törvényeit tiszteljük sérthetlenségükben. Az állam hatóságainak adjuk meg a tiszteletet és az engedelmességet, mely őket egy alkotmányos kormány helyes fogalmai szerint megilleti.

De mindenek felett tüntesse ki magát papságunk és népünk az őseitől öröklött legfényesebb erényével, a tántorithatlan hűség és alattvalói hódolattal államunk legelső és legfőbb létfeltétele iránt: a legfelsőbb trón és jelesen Ő császári és apostoli királyi Felsége I. Ferencz József legkegyelmesebb uralkodónk iránt, kinek drága életeért és áldásos hatalmáért mindennap forró fohászainkat emeljük az egek urához!

N.-Szeben, febr. hó 8—20-án, 1879.

Román Miron s. k.
érsek és metropolita.

Külföld.

A török-orosz viszonyok kitünőek. Az osztrák-török tárgyalások lassan haladnak előre. Már több hosszu ülésben foglalkoztak az egyezmény szövegének szerkesztésével. Az alkudozásoknál Karatheodory pasát Munif effendi közoktatásügyi miniszter támogatja.

Egy török lap könnyelmű módon jelentette, hogy Ausztria-Magyarország lemondott a jogról, hogy a novi-bazári területet elfoglalja. E hir nemcsak hamis, hanem valószinütlen és képtelen is volt. Ausztria-Magyarország föntartja magának a berlini congressus által nyert, erre a becsületre vonatkozó megbizást akkor hajtani végre, mikor illőnek tartja. Nemcsak az osztrák-magyar, hanem az európai érdek is kivánja, hogy Ausztria-Magyarország a keskeny, fontos földnyelvet, mely Szerbiát Montenegrótól elválasztja, megszállja. Ausztria-Magyarország talán megengedheti a török csapatok jelenlétét e terület nehány részén, de minden nevezetesebb pontnak osztrák helyőrséget kell kapnia, hogy a katonai közlekedések és a kereskedelem szabadsága biztositassék.

—

Pietermariczburgból jelentik: A harcztérről érkezett tudósitások szerint a zulu sereg zöme bekeritette Pearson ezredes hadoszlopját, Ekoweban, 30 mértföldnyire benn a zuluk területéről.

A második hadoszlop megsemmisült, a harmadik ujjá szerveztetett.

Pearson ezredes két hónapra el van látva készlettel.

Az angol csapatok a segély megérkezéséig a védelemre szoritkoznak. Tartanak tőle, hogy a zuluk betörnek a Buckingham erődön alul a határon. Különben azt is hirlik, hogy a zulukat leverte nagy veszteségük.

—

Tirnovai szervezési statutum, a melyet a czár helybenhagyott, gyülekezési és sajtószabadságot engedélyez és kötelezővé teszi az elemi oktatást. Az első bolgár fejedelemnek nem kell orthodox vallásunak lennie, de örökös utódai ezen hitet fogják vallani. A fejedelem két-harmad szavazatnyi többséggel választatik. Minden bolgár hadköteles és a törvény előtt egyenlő. Vallása miatt senkit se lehet közhivatalból kizárni. A képviselők háromféle módon jutnak a nemzetgyülésbe: minden biró, törvényhatósági elnök és kerületi tanácsos, de jure képviselő; a második kategoriát a választott képviselők képezik; a harmadik kategoriát képezik azok. a kiket a fejedelem kinevez, de ezek száma nem haladhatja meg a választottak felét.

—

A bolgár nemzetgyülés febr. 26-án kezdte meg rendes üléseit. A török meghatalmazott megtagadta a megnyitó ülés jegyzőkönyvének aláirását, valamint az osztrák meghatalmazott is. — Dondukoff hg. kijelentette, hogy ő szigoruan a berlini szerződéshez kivánja magát tartani, trák és macedon meghatalmazottak bocsátását a gyülésre megtagadta. Dondukoff hg. csak a nemzetgyülés végleges megalakulása után hagyja el Tirnovát, nehogy valami rendellenesség forduljon elő.

A képviselőház ülése.

— Február 26. —

Eötvös Károly azt állitja, hogy a Tisza-cabinet 40 milló frt készletet vett át elődjétől, mit a kormány tagad s ezután számitásokat tesz 1875-től kezdve az egyes év deficitjeire vonatkozólag. Csatlakozik Simonyi Ernő és Simonyi Lajos báró határozati javaslatához s indokolja, hogy miért nem fogadhatja el a költségvetést. Ő a költségvetés alatt nem azt nézi, hogy milyen tételek, hány összeadás. kivonás, szorzás, osztás van benne, hanem hogy milyen czélzatok, milyen szándékok rejlenek a rubrikák mögött. Majd Prileszky tegnapi beszédjére reflectál, ki azt mondá, hogy az ország pénzügyi helyzete még a függetlenségi párt programmja által sem javulna; ezután Jókay beszédére tesz megjegyzést, ki azt mondá, hogy senki sem várja, hogy a függetlenségi párt a kormányra meghivassék, Addig — mondja szóló — mig Magyarország népe őrizni fogja keblében a függetlenségben való hitét, addig van bizalom az alkotmányban. De ha a magyar ember még a reményt is kétségbeesettnek nevezi, hogy Magyarország valaha függetlenségét visszaszerezze, akkor az alkotmány nagyon illusorius.

Azután egyenkint felhozza a kormánynak az előző években tett nyilatkozatait az önálló bank, hitelviszonyok, gazdasági kiegyezésre vonatkozólag, a fejére olvassa a kormánynak, hogy egy igéretét sem tartotta meg, mely eljárásának az volt a következménye, hogy a deficit évről-évre nagyobb lett, az ez idei deficit pedig — reméli szónok, hogy Prileszki meg fogja ezt neki engedni — legalább 30—35 milliót fog tenni. Kilátásba helyezte a kormány a valuta rendezését, a vasutak csoportositását, a deficit megszüntetését. Ezen programm mellett vette át a kormány az ügyek a következő: az államadósság kamataira ez év végével 96 millió, a quotára 30 millió, a rendkivüli boszniai kiadásokra 10 millió, az udvartartásra stb. 6, a honvédségre $6^1/_2$, a vasutak garantiájára 15 millió, a horvátoknak 5 millió fog szükségeltetni. Az körülbelől 160 millió, pedig az ország összes bevétele alig több annál. Ha igy van, mi marad a többire, a kormányzat többi ágainak, s a többi szükségletnek fedezésére.

Hiszi-e a kormány — kérdezi szónok — hogy ha tovább is igy folytatja a gazdálkodást, Magyarország existentiája fönn fog maradni? Azután tagadja, hogy az ország helyzetét az ellenzék festi sötétebbre a valónál. Az ellenzék csak számokat citál, a mik se sötétebbro, se világosabbra nem képesek a helyzetet festeni.

Grünwald és Jókai eszméit igen helyesnek, dicséretesnek s olyannak tartja, melyről annak idején komolyan lehet vitatkozni, de ha bekövetkeznék az, mire Grünwald és Jókai czéloz, hogy tudniillik a közigazgatási s minden hatalom a jelenlegi cabinét kezében összpontosul, kérdés, hogy ezt Magyarország üdvére és jólétére fogná-e forditani a kormány? Hiszen mutatják a tények, hogy a kormány hogy élt vissza a hatalommal s most azzal hálálja ezt meg a nemzet, hogy a hátralevő jogokat is a kormányra ruházza? (Helyeslés balról.)

Azután ismét Jókay beszédjére tér át, ki azt kérdezi, ki farag az országnak nagy embereket, ha a mostaniakat romba döntik. Szóló csak két nagy embert ismer: egyik már sirjában van, a másik önkénytes számüzetésben él Olaszország szabad ege alatt. (Éljenzés a szélsőbalon.) Az egyiket halála után üldözi a kormányelnök, a másikat életében üldözi Jókai. (Németh Berczi közbeszól: pedig mégis szineskedett, hogy meg akarja látogatni. Nagy derültség.) Azt is mondja Jókai, hogy a hűség a mai körülmények közt is virtus. Kihez legyen a parlament hű? — kérdezi szóló — Tisza Kálmánhoz? elismeri, az is hűség, de nem ismeri el, hogy virtus. (Élénk derültség s helyeslés balról.)

Végre, miután kijelenti, hogy a trón és a nemzet bizalma közt a mostani cabinet áll, nem fogadja el a költségvetést.

Törs Kálmán (szüz beszéd) tartozkodni fog mindattól, mi a költségvetéshez nem tartozik, vagy ellenvetéseket provocálhatna. A pénzügyminiszter ezen tételt állitá fel exposéjában, hogy a kormánynak 1875-től követett pénzügyi politikája helyes volt, s arra hivatkozott, hogy 1875—74-ben az állam számadása 60, később 40, később 32, később 26 deficittel záródott. Ez kétségbevonhatlan haladás. 1878-ra s az idén a deficit ismét növekedett. — Csakhogy az a különbség a mostani időszak s 1873. közt, hogy 1873-ban még nem volt minden segédforrás kimeritve, mig most az állampolgárok megterheltetése a legnagyobb határt érte el. Különben elismeri, hogy 1873-tól kezdve a deficit apadt, csakhogy az apadás módja nagyon problematicus szóló előtt, ilyen apasztásra nem szükséges más, csak egy kis közöny és hidegvér.

Azután az államadósságok kamataira beszél, mely ex évben 96 milliót tesz ki, a mi 1 milliard, és 900 milió frt tőkének felel meg. Közönyösnek, meggondolatlannak nevezi a kormány azon eljárását, hogy ekkora terhet hagy a későbbi nemzedékekre. Sokat beszélhetne a budget többi visszásságairól, de ennek helye a részletes tárgyalásnál lesz. — A kormány közbejött eseményekről beszél, a mik megakadályozzák a pénzügy rendezését. E közbejött események olyanok, melyeket a kormány előrelátott, eltávolithatott volna, hiszen csak a nemzet szavára kellett volna hallgatnia.

szél, mely hasonlit egy bukott darabhoz, melyet az igazgató mindig előadat, ujabbnál ujabb szereposztással, mert sajnálja, hogy a diszletek kárba veszszenek.

Nem fogadja el e költségvetést.

Hedry Ernő nem szavazza meg a költségvetést, s ezt röviden indokolja. Sokszor fölemlitették, hogy általános baj a szegényedés, főbaj hogy e szegényedés főleg azokat sujtja, kik az ország sorsának intézői, gyámolitói voltak, sujtja a középosztályt, mely ha elpusztul, az ország minden lehet, de magyar nem. S ez osztály sorsának javitására hazánk törvényhozása nem tett semmit, sőt ártott annak sokat. Terheli a jövedelmi pótadó, a fényüzési adó, terhelik az iskolai törvények, mert az iskolák költségeit ő viseli, bár gyermekeit oda nem küldheti; terheli a közmunkaváltság, az ipartörvény, mely bizonytalanná teszi s csökkenti a regálét; terheli a szeszadó-törvény, melynek folytán a gazdasági szeszfőzők száma jelentékenyen csökkent. — Annál csodálatosb ez, mert a ház tagjai nagyrészt ez osztályhoz tartoznak s jogos önérdekből is menthető lenne, ha védelmeznék magukat. A közigazgatási kérdésben szóló az állami közigazgatásnak hive, nem annyira nemzetiségi, mint a közigazgatási szempontból. Dárdayval szemben, ki b. Sennyeynek e házból hiányzását annak tulajdonitotta, hogy hivei elhagyták, ő azzal felel, hogy nem hagyták el, mert ha Sennyey kibontja zászlóját, ők azt ismét pártolni fogják. E zászlóra nem lesz fölirva adósságcsinálás, közigazgatási bizottság, s bosnyák politika, hanem takarékosság, állami közigazgatás s magyar nemzeti politika. Simonyi Lajos javaslata mellett szavaz. (Helyeslés balról.)

Bessenyey Ernő: A költségvetésnek sem kiadásai, sem bevételeinek alaposságában nem bizik. Ha ezek tudatában mégis elfogadja a költségvetést általánosságban, azt indokolnia szükséges. Ő az apropriatiót tartja bizalmi kérdésnek és nem a költségvetést. A költségvetést elfogadja a kényszerű helyzetnél fogva és annak reményében, hogy Simonyi Lajos b. határozati javaslata elfogadtatik, melyet szóló igen fontosnak tart.

Majd Jókay beszédére tér át s annak állitásait czáfolni igyekszik. Bosznia és Herczegovina occupatióját olyannak tartja, mely a pénzügyek rendezését igen megnehezíti. — Nem hiszi, hogy az occupatiót nem lehetett volna megakadályozni, ha a kormány ő felségének nyiltan megmondja, hogy azt a politikát nem követheti. (Helyeslés balról.)

Csatlakozik Simonyi Lajos b. határozati javaslatához.

Füzessery Sándor: A kormány nem felelt meg a hozzá kötött várakozásoknak, sőt az ujonnan alakult kabinet az egyensuly helyreállitását az államháztartásban fel sem vette programmjába. A kormány nem hogy nem javitotta, de megrontotta pénzügyi viszonyainkat. Különösen a miniszterelnök tagadta meg tökéletesen multját, mert mig az ellenzék padjain ült, mindig azt hangoztatá, hogy nem szabad több adósságot csinálni, mióta azonban miniszter lett, adósságra adósságot halmozott.

Elfogadja Simonyi Lajos b. határozati javaslatát. (Helyeslés balról.)

Gróf Somssich Iván: A mostani rosz politika alapjai még az 1867-iki kiegyezésben rakattak le. (Ugy van! a szélső balról.) Sajnos, hogy akadt többség, mely a politikát folyton támogatja. Pedig Tisza Kálmán igéretei soha sem teljesedtek. (Ugy van! a szélső balról.) Ellenkezőjét cselekszi annak most is, mit igért. Rosszabb e párt e Deák-pártnál (Ugy van, helyes! a balról), szemére veti, hogy 24 milliót oda ajándékozott az osztrák nemzeti banknak, pedig ez összeggel és még kevés [illegible] bankot állithatunk fel (Ugy van! Helyes! jobbról.)

Most az előadó beszédjére tér s annak állitásait igyekszik megczáfolni. A hadsereget már alig elviselhető tehernek nevezi. Helyre kell állitani Lengyelország függetlenségét. A kanosuka alól felszabaditott lengyelek jobb szövetségeseink, igazabb barátaink volnának, mint a nyugalomra pacifikált bosnyákok. (Helyeslés balról.)

Minden bajaink szülő okának a 67-iki kiegyezést tartja, azért semmiféle kormánynak, mely ez alapon áll, semmit meg nem szavaz, s igy a kormány költségvetését sem fogadja el. (Élénk helyeslés a szélső balon.)

Sárközy Aurél: A szőnyegen forgó költségvetés nem realis és ez állitásának ellenkezőjét a kormánypárt nem is kisérlette meg. E költségvetésben nem is lát eszközt a helyzet javitására. Mi nem vagyunk nagyhatalom, s nem leszünk mindaddig, mig belbajaink és pénzügyi viszonyaink nem lesznek rendezve. Hosszabb polémia után egyes szónokok ellen elfogadja Simonyi Ernő inditványát, esetleg Simonyi Lajos b. határozati javaslatát, (Helyeslés a szélső balon.)

Lesskó István nem fogadhatja el a költségvetést, hanem Simonyi Lajos báró határozati javaslatához járul. Beszél az adóemelés véghatásáról, a nagybirtokos, kisbirtokos és földmivelő osztály nagy terheiről, a föld népének nyomoráról. Azután reflectál a kereskedelmi miniszter azon szavaira, hogy a bajokat a bizottság kiküldése nélkül is tudjuk, mert a parlamentben beszél az ország szája, a népgyülésen pedig a nép szája. Szóló is azt tartja, hogy igenis, a parlamentben az ország szája szól, de nem a kormány, hanem az egyesült ellenzék soraiból; a szegény nép azonban nem a népgyüléseken nyilatkozik, hanem a ki a nép szavát meg akarja hallani, az menjen kunyhóiba olyankor, mikor utolsó fillérét s ruhadarabját is elviszik adóba.

Szabély Antal rövid beszédben, melynek veleje az, hogy ő még ujoncz a parlamentban, ergo nem sokat tud, de igéri, hogy augusztusig többet fog tudni, mint a pénzügyminiszter, — nem fogadja el a költségvetést, hanem csatlakozik Simonyi Ernő, esetleg Simonyi Lajos báró határozati javaslatához. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

Csanády Sándor: Csodálkozik azokon, kik a kormánypárt felől a szélsőbalt gyülölködéssel vádolják. Gyülölet nélkül is lehet ellenezni azt a haza- és nemzetellenes kormányzást, melyet Tisza a politikai jellemtelenség örömére folytat.

Elnök szólót rendre utasitja.

Csanády Sándor: A politikai hitehagyottság és szolgai engedelmesség undok példáját tárja fel a mostani kormánypárt.

Elnök szólót. ismét rendre utasitja.

Csanády Sándor: A haza és nemzet ellen elkövetett bünnek tartja a jelen kormány támogatását.

Elnök megvonja a szót Csanádytól.

A tanácskozás folytatása a holnapi ülésre halasztatván, — beadatnak az interpellátiók.

Veszter Imre interpellátiót intéz az igazságügyminiszterhez a kir. it. tábla kebelében felállitott candidationalis bizottság tárgyában. Pauler Tivadar igazságügyminiszter kijelenti, hogy az interpellátióra másnap fog válaszolni.

Hoffmann Pál a pénzügyminisztert interpellálja a kereseti adónak a főváros területén történő kivetése tárgyában. Szapáry Gyula gr. pénzügyminiszter kijelenti, hogy ez interpellátióra szombaton válaszolni fog.

Végül Szabély Antal interpellálja az igazságügyminisztert a biróságok végleges szervezése iránt; mire az ülés $2^3/_4$ órakor véget ért.

A nemzetiségi kérdés államethikai világitásban.

Kritika is, nem is. Dr. Meltzl Oszkárnak: „Az erdélyi szászok állása Magyarországban“ czimü röpiratára. Irta: *Dr. Persz Adolf.*

Midőn e fennebbi sorokat olvastam, rögtön eszembe jutott Themistoklesről azon adoma, miszerint Miltiades emlékszobra nem engedte alunni: azt hittem ugyanis, hogy Dr. Persz Dr. Meltzl collegájának megirigyelvén csakhamar elfeledt röpirata által szerzett hirnevét s nevezetességét, maga is ilyen hirnév s nevezetességre akarván szert tenni, fogott hasonnevü munkájához. Nagyon tévedtem az indokot illetőleg. Megfeledkeztem arról, hogy hisz Themistokles pogány volt s igy a bünök s kivált az irigység szenvedélyének igája alatt nyögdécselt, Dr. Persz pedig keresztény, még pedig római katholikus keresztény, kinek szive a felebaráti és tanártársi szeretettől csordultig levén eltelve, az irigységnek mákszemnyi helyet sem adhat. Erről nem annyira röpiratának tartalma, mint inkább reá nézve dicséretes ama körülmény megtudása is meggyőzött, miszerint a nagyérdemü két magyar kir. jogakadémiai tanártárs két röpirata közös munkának az eredménye, közösen hullatott véres veritékkel termékenyitett talajból nőtt közös gyümölcs. Maga dr. Persz vallomása szerint tény, hogy ő dr. Meltzl röpiratát magyarra, ez pedig a dr. Perszét németre forditotta. Ha még ehhez veszszük, miszerint dr. Meltzl irata lényegét és czélját tekintve teljesen megegyező a Persz-félével, — mindkettő ugyanis par excellence védirat a szászok mellett, s vádirat a magyarok ellen s mindkettő a n.-szebenmegyei főispán megbuktatására czéloz — meg kell vallanom, miszerint igen tévedtem, midőn Themistokles és Miltiadesre gondoltam; nem, itt Orestes és Pyladesszel van bajom, de munkájokat bátran mondhatom „Compagnie-Geschäftnek“, vagy hasonlithatom őket Göthe és Schillerhez, kikről szintén hallottam valahol, hogy szellemi termékeiket egymásnak megbirálták.

Ezek után hozzá fogok Dr. Persz ur, vagy is helyesebben Persz es Meltzl urak utóbbi munkájának ismertetéséhez.

Nagyon helyesen járt el iró, midőn munkája czimének oda tette e szókat: „Kritika is, nem is“ mert az csakugyan nem kritikája dr. Meltzl, vagy is e nobile par fratrum röpiratának, mert erről csak mellesleg van szó s legfölebb csak a végett, hogy a kiadó raktárában heverő számos példányokból ezen fölfrissités alkalmával egy nehány elkeljen.

A 13. oldalra terjedő „előljáró beszédében“ panaszkodik dr. Persz ur, hogy dr. Meltzl politikai röpiratát a magyar sajtó agyonhallgatta, s

Erdély földalakulási történetének vázlata.

A kolozsvári orvos-természettud. társulatnak és az erdélyi muz. egylet természettud. szakosztályának előadta

Dr. Koch Antal egyet. tanár.

Ha a történetbuvár valamely elenyészett országnak és népének történetét megirni akarja, tekintetbe kell vennie minden adatot, mely azon országra és népére vonatkozik, az irott és szőbeli hagyományokat épen ugy, mint az épületromokat, műemlékeket, érmeket, fegyvereket, házi eszközöket stb. egyszóval az összes történelmi kutforrásokat ki kell meritenie, s minél több positiv adat nyomán irja meg azoknak történetét, annál hitelesebbé válik az. Hasonlóképen jár el a geolog is, a midőn egy földterületnek alakulási történetét akarja megirni; nekie is kutforrások után kell előbb néznie, melyekből a történet folyamát merithesse; neki is positiv adatokat kell előbb szereznie, melyekből biztos következtetéseket vonhasson. Ezen adatok azonban, mivel oly időkből maradtak fenn, melyben gondolkodó lény nem lakta még a földet, egészen másnemüek, mint a történetbuvár fennemlitett kutforrásai, melyek az ember gondolkozó lelkének és munkás kezének nyomai: a föld történetének emlékeit maga a természet alkotta és hagyta reánk s igy a természetbuvár szemeivel kell vizsgálnunk azokat, ha a föld őstörténelmét ki akarjuk belőlük olvasni. Minden hegy egy-egy épületromja, minden szikla egy-egy műemléke, minden ásvány és kövület (kővé vált állati vagy növényi maradvány) egy-egy emlékérme az ősmultnak, a melyből a természetbuvár sok történt dolgot ki tud olvasni.

Darwinnal a földnek szilárd kérgét könyvhöz is hasonlithatjuk. Földünk szilárd része is, miként egy vaskos könyv, számtalan lapból — az az földrétegekből áll, s ezekben a beletemetett kövületek és az ásványok képezik a betüket. A földnek nagy történetkönyvéből azonban nem könynyü dolog az olvasás. A könyvnek sok lapja összevissza van tépve, a betük nagy része hiányzik, egy része pedig rendetlenül el van szórva, ugy hogy csak a legnagyobb türelemmel és legbehatóbb kutatással lehet belőlök a föld történetének egy-egy mozzanatát kibetűzni.

Erdély földének történetkönyvéből is nagyon sok lap ki van tépve, s a meglevő lapokon korántsem elegendő a mostanig talált betűknek száma, hogy azokból egészen hű és szakadatlan történetét kiolvashassuk; annyi anyagot azonban mégis sikerült már összegyüjteni, hogy lehetséges annak alapján általános és nagy vonásokban vázolni ezen bérczektől határolt kies ország földjének első képződését, nagyszerü átalakulásait, fokozatos fejlődését egészen azon természeti állapotáig, a melyben alkalmassá lett az ősember elfogadására, s azontul a mai állapotig.

* * *

A mindenségben kerengő világtesteknek jelenlegi állapotából kiindulva igen valószinü, hogy földünk is keresztül ment azok jelen állapotainak minden fokozatán, kezdve a ködfoltokéhoz és az üstökösökéhez hasonló gőzállapottól, a gőz fokozatos sűrűdésén keresztül a hevenfolyósig, s további lassu kihűlés következtében a felület megmerevedéseig. Mi azonban földünk történetében ezuttal csak addig mogyünk vissza, a mikor egész tömege hevenfolyós állapotban volt még s hatalmas gőzkör fogta körül az izzó magvat éppen ugy mint azt most is látjuk bolygó rendszerünk középpontján, a Napon. Földünknek egykori hevenfolyó állapotát kétségtelenül bizonyitja a sarkoknak behorpadása és az egyenlitők kidudorodása, mint a föld forgásánál jelentkező központfutó erő következménye. — Ugyanis, ha földünk elejétől fogva szilárd, lehetetlen lett volna fölvennie a gömbded alakot, a mely közvetlen fokmérések által van bebizonyitva. Bizton kiindulhatunk tehát földünk történetének vázolásában annak hevenfolyó állapotából.

Földünk azután megmérhetlen idők folytában a végtelen világűrbe annyi meleget sugárzott ki, hogy lehülés következtében vékony szilárd kéregnek kellett előállania felületén, s gőzkörétől a nehezebben illó testek lecsapódhattak felületére. Ezen kéreg azonban a dolog természetéből kifolyólag nem lehetett sem egészen sima és szakadatlan, sem egyenlő vastag mindenütt, a megmerevedéssel járó összehuzódás következtében itt ránczolatok és megvastagodások képződtek, ott megmegszakadozott a kéreg s annak óriási táblái, a jégtorlásokhoz hasonlóan rendetlenül összehalmazódtak s igy az első egyenetlenségeket, vagyis hegyeket képezték az ifju föld felületén. Dana szerint a mostani continensek és oceánok nagyánt mindjárt akkor kapták jelenlegi alakjukat és helyzetüket, az első szilárd kéregnek az összehuzódással járó s a földgömb mindkét felére eloszló összehalmazódása által.

Fontos kérdés, hogy ezen első kéreg minő anyagból való volt, s hogy egyáltalában megvannak-e még nyomai? A legtöbb geolog a Föld első kérgét föllelni véli a gneisz nevü kőzetben, mely minden földrétegnek és alakulatnak alapját képezi, s mely alól csupán a tömeges kőzetek nyomultak fel hevenfolyó állapotban.

Földünknek azon kis foltján, melyen Erdély fekszik, ezen kőzetnek bő nyomait találjuk, megvan az a déli határt képező havasok lánczolatában, az ide közel eső gyalui havasokban, továbbá a gyergyói és a rodnai havasokban is. Valószinü, hogy ezen hatalmas gneiszrögök már ama legősibb korban is a későbbi medenczealaknak kezdetét mutatták, habár nem elkerülhetlen szükséges a jelenlegi állapot kimagyarázásához, hogy az igy lett légyen.

A földnek első szilárd kérge a további lassu kihűlés következtében mindinkább vastagodván, az az izzó magnak melegét annyira visszatarthatá már, hogy a gőzkörből a viz lecsapódhatott felületére s evvel a Föld történetének egy második pházisába lépett. Az először közel 100°-nyi forró tengerviz a földnek legnagyobb részét elárasztván, azonnal megkezdé oldó és egyengető hatását a föld gneiszkérgén, melynek kiálló részeit lassanként lenyalván és lerombolván, a zuzadékot a mélyebb helyeken első réteg gyanánt leraká. Igy keletkezhettek azon kristályos szövetü palás kőzetek, melyek közvetlenül a gneiszt takarják s Erdélyben is a fennemlitett havasokban, azonkivül északnyugoti határán is számos szigetalaku hegységben, nagyban ki vannak fejlődve, s melyeket a „kristályos palák“ neve alatt szokás összefoglalni. Kiemelem ezek között mint leggyakoriabbakat a csillámpalát, amphibolpalát, a chlorit- talk-, és az agyagpalákat, melyek legközelebb a Hideg- és Meleg-Szamos völgyeiben vannak hatalmas sziklatömegekben föltárva.

(Folyt. köv.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

hajlandó ezt minden másnak inkább tulajdonitani, mint ama munka jelentéktelenségének. Elmondja, mily nagy állami, de főleg társadalmi bajnak tartja ő a nemzetiségi kérdést és ügyet, hogy emberi és honpolgári kötelessége követelte, miszerint azt tanulmányozza s gyógyszere fölött gondolkozzék. A politika egyedül az oka, hogy az oly annyira elmérgesedett, tehát tudomány, még pedig „a jövő tudománya“ képes a nemzetiségi kérdést kellően megoldani, ez pedig, mint a II. pont alatt mondja, „az államethika.“

(Folytatás kövi.)

IRODALOM és MŰVÉSZET.

A Kisfaludy-Társaság tegnapelőtt ülést tartott Gyulai Pál elnöklete alatt, ki röviden megköszönte elnökké választását, azután ismerteté a társaság jelen helyzetét. Felemlite, miként már 40 éve, hogy fenáll a társulat, s kiadványaival iparkodott mindenkor szolgálatot tenni az irodalomnak és a hazai közönségnek. A tagoktól szives támogatást kér. (Élénk éljenzés) Beöthy Zsolt bejelenti, hogy a mult gyülésen választott tagok részéről már beérkeztek a köszönő levelek. Bischitz Mór és dr. Kovács a társaság alapitói közzé léptek. — Szilládi Áron több régi költeményt mutat be. Beriszló Péter éneke, melyet Szilágyi a tört. társulat titkára fedezett fel, szerinte még most sem teljes. A székely muzeum ujabban felfedezett codexe, sok egyébb közt a már ismeretes Szilágyi-Hajmási féle verselő részét tartalmazza. Id. Szinnyey József egy régi könyvet talált, mely Cicero és mások munkáiból tartalmaz részleteket. E könyven levő lapokon, valamint a beléhelyezett üres leveleken bánffihunyadi Benedek-poéta hegedősnek versei vannak. Szólnak a versek a mirigyről, lakodalomra hivó 1581-ből, egy ének a hidegről szól, egy másik utazását, életmódját, viszontagságait stb. érinti. Erdélyből Kassára, Tokajra megy, onnan vissza Patára, a hol kirabolják, innen Szatmárra, azután Kolozsvárra, hol a korcsmárosnak adós marad, majd a koplalás miatt kesereg. De ha hozzájutott, jól tudott inni, s azt emlegeti is több helyen. Bornemisza Péter igen munkás költőnktől, kinek másfél ezer ivnyi munkája maradt fel, e codex szintén tartalmaz egy éneket, mely kevéssel a költő halála előtt készülhetett. Huszt várában irta s benne bucsut vesz az országtól. Végül egy az országos levéltárban Gagy Gyula által talált, Zeleméri szatmári kapitány számára készült és C. Joannes által irt éneket mutatta be, mely valami népdal töredéke lehet s a babonáról szól. Mintha a karácsonyi szokások elevenülnének fel benne a régi jó időkből. A felolvasást élénken megéljenezték. Utánna Szász Károly bemutatja Milton Elveszett paradicsomának Jánosy Gyula által forditott részletét. Alkalomszerűleg néhány elismerő szót mondván Munkácsy Miltonjáról áttérve a költeményre, s ismerteté azt, Danton, Madách, Göthe sátánjai különböznek Miltonétól, mert bár ő is test nélküli lényt állit elénk, mégis ezek ábrázolásánál élő embereket vett példányképül.

Előadását élénken megéljenezték.

—

— Szombathelyi Béla, a kolozsvári szinház tehetséges tagja, kit a fővárosi közönség a népszinházból ismet, közelebb a budapesti szinházban fog vendégszerepelni. Az igazgatóság állitólag az eltávozott Földényi helyébe szerződtetni akarja a fiatal szinészt.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1879. febr. 28.

— A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Melka Vincze rajztanitónak a kolozsvári tudomány-egyetemnél magán rajztanitóvá lett képesitését jóváhagyólag tudomásul vette, s őt ezen minőségben megerősitette.

— Schlauch Lőrincz szathmári püspök, Ő Felségeik ezüst menyegzőjének örvendetes alkalmából, egyházmegyéje szegény néptanitóinak fölsegélyezésére, a székes káptalannál 10,000 forintnyi alapitványt tett le.

— **A márcz. 15-iki nemzeti ünnepély** tárgyában az állandó rendező bizottság tegnap a „Kelet“ szerkesztőségében értekezletet tartott. E bizottság hét év előtt, 1873, alakult; ez évben tartá az első „nemzeti ünnepély“-t s azóta 1848. márcz. 15-nek minden évfordulóján hazafias szellemü ünnepélyt rendez, tegnapi értekezleten mindenekelőtt Deáky Albert biz. elnök tett jelentést a tavalyi ünnepély jövedelméről, melynek 170 frt 55 krnyi összege az Aradi-féle Petőfi-mellszoborra volt szánva. Elnök a pénzt megküldte volt a szobor-bizottság pénztárnokának, Törs Kálmán urnak, ki azt egy levél tanusága szerint kézhez is kapta. Minthogy azonban a 170 frt 55 kr mindeddig még nyilvánosan nyugtázva nincs, az áll. rend. bizottság felkéretni határozta Törs Kálmán urat, hogy annak idején a végleges számadás egy példányát, mely az innen felküldött összeg hovafordítását is nyugtázza, a biz. elnöknek megküldeni sziveskedjék. Ezután hosszu érdekes vita fejlődött ki, egy fölmerült inditvány fölött, hogy a „nemzeti ünnepély“-ek adakozás utján gyült jövedelme, mely eddig különböző jótékony czélokra fordittatott, ezután meggyüjtessék, takarékpénztárilag kezeltessék, s az ekként befolyó összegek arra használtassanak, hogy Kolozsvárt idővel egy hazafias szobormű állittassék fel. Az áll. rend. bizottság a kérdés bő megvitatása után elhatározta, hogy a márcz 15-ki ünnepélyek pénzjövedelmeivel kezdeményezi egy az uniót s a márcz. 15-iki eszméket kifejező szobormű létrehozását, mely Kolozsvár egyik közterén állittatnék föl lehetőleg a magyar honfoglalás 1000-ik évfordulója alkalmával. A bizottság az erre vonatkozó teendők iránt közelebbről fog végleg megállapodni. Végül a folyó évi ünnepély rendezésére a szokott albizottságok kiküldettek. A bizottság pénztárnokául, ki a szobor-összegeket fogja kezelni, Bogdán István ur választatott meg.

— **Helvey Laura** k. a., szinházunk ez idő szerinti vendége, tegnap (február 27.) lépett föl először a kolozsvári szinpadon. A közönség igen szivélyesen fogadta a budapesti nemzeti szinház tehetséges és már is kiváló művésznőjét, kit először „Dorá“-ban nyilt alkalma megismerni. Helvey k. a. a czimszerepet annyi gonddal, olyan öntudatos szinezéssel s általában akkora hatással játszta, hogy valóban sokszorosan kiérdemelte a mindegyre felzuduló zajos tapsokat. A kolozsvári szinpadon „Dorát“ több kiváló szinésznő és pedig nagy hatással személyesitette már; de merjük állitni, hogy Helvey Laura kisasszonynak is egy pár olyan művészileg sikerült, valóban szép jelenete volt, melyek egyenlő magaslaton állottak elődjeivel, sőt olykor felülmulta azokat, (p. o. a 2-dik felvonásban utolsó jelenete, stb. stb.) Egy szóval Helvey L. k. a. már ez első fellépésével teljesen kivivta közönségünk elismerését s meg vagyunk győződve, hogy további fellépteivel egészen meg fogja hóditani a kolozsvári közönséget. Az előadás többi szereplőiről nincs mit nagy elismeréssel registrálnunk; az egész előadás készületlenséget árult el, vontatottan, lassan folyt le s még Gabányit (Van der Kraft), Szombathelyi (Faverole), Szacsvay (Maurillac) és Hunyadi Margitot (Zikka) emelhetjük ki gondos játékukért; különösen Hunyadi Margitnak az utolsó felvonásban, egy igen szép, valóban művészileg sikerült jelenete volt.

— **A kolozsvári** bankfiók felállitása érdekében teendő előleges lépések czéljából az Osztrák-Magyar Bank igazgatósága a napokban Denk Antal felügyelő urat leküldi Kolozsvárra s erről a kereskedelmi és iparkamara elnökségét értesitette is, felkérvén, hogy képviselőjét a bankfiók szervezése körül szives utmutatásaival támogassa. Az igazgatóságnak erre vonatkozó levele másolatban már tegnap rendelkezésünkre bocsájtatott; de minthogy az ma fog a városi képviselet közgyülésének bemutattatni, az iparkamara elnöksége fölkérése következtében azt csak ma tartottuk ildomosnak közzé tenni.

— **Rosiescu Vazul** helybeli gör. keleti esperes urtól egy hosszabb nyilatkozatot vettünk, mely lapunk egyik közelebbi számában hozott azon közleményre reflectál, hogy egy kolozsvári román esperes megtiltotta egyik világi tagnak az egyházmegyei gyülésen a magyarul szólást. A jellemzően érdekes nyilatkozatot tér hiányában ma még nem adhatjuk közre, de holnap egész terjedelmében fogjuk közölni.

— **A kolozsvári** polgári társalkodó f. évi márczius 2-án (vasárnap) d. u. 3 órakor saját helyiségében (tivoli utcza 3. sz. a.) rendes közgyülést tartand, melyre a tagokat tisztelettel meghivja. Kolozsvárt, 1879. február 28-kán. Simon Elek, elnök.

— **Hymen.** Szeremley Lajos, Beszterczе-Naszódmegye kir. tanfelügyelője s kir. tanácsos a napokban váltott jegyet Nagy-Szebenben Móricz Sándor nyug. honvédezredes, a Ludovica academia volt igazgatójának müvelt kedves leányával, Ilonával.

— **Halálozás.** Péter György b.-hunyadi orvos és neje szül. Török Zsuzsánna, számos rokonok nevében fájdalomdult kebellel tudatják szeretett fiok, Péter Bálint 2-od éves gyógyszerész-gyakornoknak 19 éves korában e hó 23-án váratlanul történt gyászos elhunytát.

— **Nyilt köszönet.** Alolirt parancsnokság kedves kötelességének tartja — az „Önkéntes tüzoltóegylet“ nevében — hálás köszönetet mondani a helybeli „Kisegitő-pénztár egylet“ tekintetes igazgatóságának azon kegyes pártfogásért, mely szerint egyletünk pénztárát ez évben is 52 forint 39 krajczárral sziveskedett gyarapitani. Kelt Maros-Ludason, 1879. febr. 27-kén. Az „Önkéntes tüzoltóegylet“ parancsnokságától. Felföldy Elek, főparancsnok. Kanyaró Mihály, segédtiszt.

— **A maros-ludasi** „Önkéntes tüzoltóegylet“-nek közelebbről tartott évi közgyülésén a következők választattak meg tisztviselőknek: Tiszteletbeli főparancsnoknak: Hantz Pál; főparancsnoknak: Felföldy Elek. Tiszteletbeli alparancsnoknak: Fosztó Géza; alparancsnoknak és pénztárnoknak: Nyárádi Dénes. Mérnöknek: Novák Ede. Orvosnak: Recse Tivadar. Szakaszvezetőknek: Allesz András és Gábor János. Segédtisztnek: Kanyaró Mihály és szertárnoknak: Fejérvári Ferencz.

o—y.

— **A nagy-szebeni** magy. kir. jogakadémia hallgatósága által „segélyző-egyletük“ javára rendezett bál alkalmával befolyt: Román Miron érsek 10 frt, Fogarassy Mihály püspök 10 frt, Wächter Frigyes főispán 8 frt 50 kr, Filep Samu kataszteri igazgató 8 frt 50 kr, Neuhrirer Peregrin 6 frt, Hart Frigyes 6 frt, Popea Miklós archimandrita és érseki helyettes 5 frt, br. Salmen Károlina 5 frt, Lebu Sándor 5 frt, Tobiás Kornél megyei főjegyző 5 frt, Soltész Nagy Ferencz 5 frt, dr. Moeferdt Samu 4 frt, Brenenberg Louisa 3 frt 50 kr, Macellariu Ilyés nyug. udvari tanácsos 3 frt 50 kr, egérpataki Kiss Károly ügyvéd 3 frt 50 kr, dr. Hodosiu József 3 frt 50 kr, Mathias József ny. cs. kir. orsz. felv. törv. ülnök 3 frt 50 kr, Bock Valentin ügyvéd 3 frt 50 kr, Ferderber Samu kereskedő 3 frt 50 kr, Teffer Venczel cs. k. főtörzsorvos 3 frt, Theil Pál ügyvéd 2 frt 50 kr, Petrescu P. Miklós bankpénztárnok 2 frt 50 kr, Eggert Lajos kereskedő 2 frt 50 kr, Glaser Samu kereskedő 2 frt 50 kr, dr. Moga János orvos 2 frt, Kovács Ferencz m.-vásárhelyi plébános 2 frt, Pongrátz Ferencz 2 frt, Schuster Antal 2 frt, Heitzinger Antal tábornok 1 frt 50 kr, György István kanonok, pápai kamarás és plébános 1 frt 50 kr, Sill Győző ügyvéd 1 frt 50 kr, Stezariu Constantin 1 frt 50 kr, kr, Schneider Károly 1 frt 50 kr, Buscke Károly 1 frt 50 kr, Guth Mihály 1 frt 50 kr, Konradt Otto 1 frt 50 kr, Násta Naum 1 frt 50 kr, N. N. 1 frt, Fabini Antal kereskedő 1 frt, Kreis József tábornok 50 kr, Gecz Tamás ezredes 50 kr, Sennor Ágoston alispán 50 kr, dr. Olariu Miklós ügyvéd 50 kr, dr. Barcian P. Dan tanár 50 kr, Domanovsky Endre acad. tanár 50 kr, Borger Samu ügyvéd 50 kr, Osterlam József 50 kr, Weisz Adolf 50 kr, Bechnitz Antal 50 kr, Seemann Károly cs. kir. őrnagy 50 kr, Bergleiter Samu 50 kr, Szabó István 50 kr, Schram Alfréd 50 kr, Mayer Vilmos 50 kr, Cuntian Miklós 50 kr, Popovits János 50 kr, Cipu János aljegyző 50 kr, Konerth Gusztáv 50 kr, N. N. 50 kr, N. N. 50 kr, N. N. 50 kr, N. N. 50 kr, N. N. 50 kr, R. P. 50 kr, Follért Gyula 2 krajczárt. Ezen felülfizetésekért köszönetet mondani kedves kötelességének tartja a bált rendező bizottság.

— **A villám áldozata.** E hó 23-án Jobbaháza melett a villám egy 18 éves fiut agyonsujtott. — Az istálóban aludt, s e végzetes katasztrófa után fel sem ébredt többé. Testén semminemü sérülés nyoma nem látszik, de lábától fejéig minden ize meg van perzselve. A szomszéd Farádon és Mihalyiban is a villám lecsapása következtében több ház lett a lángok martaléka

— **A magyar** irókról szépen emlékezett meg a stájerországi tartományi bizottság. Grácz-ból dr. Schüler M. J. kir. tanácsos, a rohitsi fürdő első orvosa, következő levelet intézte Vadnai Károlyhoz, a magyar irók segélyegylete titkárához: „Tisztelt Uram! A stájer tartományi bizottság, az én előterjesztésemre elhatározta a rohits-sauerbrunni fürdőben egy szabad helyet ajánlani föl e gyógyvizet igényló oly magyar iró számára, kit e helyre a magyar irók segélyegyletének elnöksége fog kijelölni. E szabad helylyel: egyhónapi szabad lakás, az ivó- és fürdőviz dijtalan használata, gyógy- és zenedijtól való mentesség és élelmezési költségre a tartományi pénztárból ötven forint jár. Midőn erről tisztelt uraságodat értesitem, kérem egyszersmind, hogy sziveskedjék e rendelkezést az egyleti elnökségnek tudtul adni, engemet pedig annak idején az elnökség intézkedéséről s a kijelölt irónak leendő megérkezéséről tudósitani, sat. sat.“ A magyar irodalom iránti rokonszenv e tanubizonyságát annál örömestebb teszi — a „F. L.“ közzé — mert ez az első eset, melyben beteg magyar iró segélyzéséről ily nemesszivüleg gondoskodnak a monarchia másik felében. Sőt ennyi kedvezményt eddigelé magyar fürdőhely tulajdonosai sem ajánlottak föl a magyar irók segélyegyletének.

— **Gallmeyer, mint irónő.** Hoszszabb idő óta beszélik, hogy Gallmeyer, a páratlan bécsi couplet-énekesnő, üres idejét tudományos könyvek s irodalmi tanulmányok társaságában tölti és már az irótollat is kezébe vette, hogy egyet-mást gazdag élményeiből papirra vessen. A Pester Lloyd mai száma csakugyan közöl tőle egy kis leirást „Eine Erinnerung“ czimen. A czikk nyilt hangja és kedves egyszerüsége bizonyos irónői egyéniségre vall. Gallmeyer egyenes természetét föltaláljuk a szegény szárnypróbálgatásban, mely állitólag első irodalmi müve az ünnepelt operette-énekesnőnek. A kis leirás érdekes adatokkal szolgál Gallmeyer életrajzához. Megtudjuk például, hogy Gallmeyer 1848-ban 10 éves volt, mert a visszaemlékezés épen a szabadság egyik epizódját irja le. — Gallmeyer szülei Buda ostromakor épen a Krisztinavárosban laktak, szemben az arenával. Az ostrom napján — mint Gallmeyer őszintén bevallja — 10 éves leány létére rendkivül örült a pattogó bombáknak és lelkesedve énekelte a magyar dalokat. Anyja császári érzelmü volt, de apja rajongott a magyarokért „és — teszi hozzá Gallmeyer — én is . . . hisz a leányok többnyire az atyjukhoz hnznak.“ Később honvédeket szállásoltak be hozzájuk s egy 15—16 éves magyar fiu annyira megkedveltette magát a családnál, hogy sirva bucsuztak el tőle s a kis Pepi mindenáron el akart vele menni csatába. Sokáig nem hallottak hirt a magyar fiuról. Egyszer egy csonka, kopott koldus lépett be hozzájuk. A kis Pepi fölismerte benne imádott honvédjét. Buda ostrománál sulyosan megsebesült s haza felé indulóban betért Gallmeyerékhez, hogy a kis Pepit emlékül megajándékozza egy elzsákmányolt varróetuivel. — Nyolcz hónap mulva hirül vették a honvéd halálát. — Gallmeyer megsiratta s hiven őrizte az emléket, de 1859-ben, mikor még vándorszinészekkel utazott, valaki ellopta tőle. Ennyiből áll a kis epizód.

— **Felfordult világ.** Rómából távirják: A borzasztó orkán febr. 25. és 26-ikán szakadatlanul tart. — Velenczében a magasra felkapott ár egész városrészeket a viz alá boritott. Nápolyban ismételve tartós földrengés volt. A Vesuv sürü hamuesőt szórt s e közben borzasztó jeges eső eredt meg. — A genuai öbölben több tengeri szerencsétlenség történt.

— **Egy lámpagyujtogató végrendelete.** Philadelphiában a napokban készité el végrendeletét Reed R. János, ki 54 esztendeig gyujtogatá a walmut-steet szinház lámpáit. Végrendeletéből a következő részt közöljük: „Halálom után fejemet vágják le, testemet adják át az anyaföldnek, fejemet pedig vigyék a walmut steet szinházba, s ott Hamlet előadása alatt halálfej gyanánt szerepeljen.“ S e rendelkezésnek következő magyarázatot adta: „Nagyon szeretem a szinházat, s mikor azok a bősz Hamletek fellépnek, sugni akarok nekik a sirjelenetnél, különben is komoly óhajtásom, hogy fejem azon a helyen maradjon, hol két kezemmel együtt félszázadnál tovább működött.

— **A pápa és a táncozosné.** IX. Pius pápaságának első éveiben Elsler Fanny egy izben Rómában volt, s az egész közönséget elragadta gyönyörü tánczával. Tisztelői emléket akartak neki adni s arany babérkoszorut készittettek, melyre a szükséges 12,000 lira 48 óra alatt összegyült. Midőn a koszoru átnyujtására került a sor, némi aggály támadt a lelkes tisztelőkben, s a pápához fordultak, hogy adja beleegyezését a koszoru átnyujtására. Hiszen — mint mondák — Elsler Fanny ugyis igen buzgó és jótékony nő. A pápa a kérésre ezt felelte a küldöttségnek: „Sem helyeslésemet nem adom, de nem is állom utját szándéktoknak. Csak azt hiszem, hogy az ajándék megválasztásánál nem jártatok el tapintatosan. Az én egyszerü papi véleményem szerint a koszoru csak sikerült fejmunkáért illő jutalom, nem pedig lábmunkáért.“ — Az arany koszorut azonban mégis átadták Elslernek, ki — meghallván a pápa szavait — az aranykoszorut eladta és az érte kapott pénzt a város szegényei közt kiosztatta. — Midőn egy idő mulva IX. Pius a küldöttség egyik tagjával találkozott, igy szólt hozzá: „Jól tettetek. Ő azonban megmutatta, hogy neki több esze van a lábában, mint nektek — fejetekben.“

— **Visszakergették a vasutat.** Hogy Oroszországban mennyire félnek a pestistől, bizonyitja a következő eset: E hó 18-án Varsó Praga nevü külvárosába egy vasuti vonat érkezett, mely Asztrakánból halat, kaviárt, kenőcsöket s prémárukat hozott. Alighogy ezt a prágai parasztok megtudták, fegyvert, botot, baltát stb. ragadva, a pragai indóházhoz rohantak s ott olyan zajgást vittek végbe, hogy az állomási főnök kénytelen volt az egész vonatot a teraszpoli vonalon visszainditani.

— **A khinai zárdák.** A khinai kormány legközelebb Szubtan városában kénytelen volt minden budhista apácza-kolostort, melyben pár ezer apácza lakott, bezáratni és pedig mert a zárda lakónői feslett életűek voltak s igy a zárdákat a bűnök fészkeivé tették. A fiatalabb apáczákat a khinai kormány gyorsan férjhez adta, mig az öregebbeket különböző ápoló intézetekben helyezte el.

CSARNOK.

Bécs város diszmenete

április 24-én, ő felségük ezüst lakadalma alkalmával.

A bécsi városházban e hó 22. és 23-án ki voltak állitva Makart vázlatai, melyek szerint az ünnepélyes diszmenet megesni fog. A váziatok Makart geniális ecsetjére s utólérhetetlen szinezésére vallanak. Szerepelnek rajta fényes fegyverzetek, öltözékek, menték, kaczagányok, virágok, gyümölcsek, stb. Az egyes csoportok valamennyi alakja a rennaissance pompás viseletébe van öltözve. Van ugyan egy pár csoportositás, mely anachronismust képez a renaissancessal, mint a vasut, távirda stb. allegoriája, de ezt lehetetlen elhagyni, ha Makart a mai Bécset akarja megérzékiteni. Épen a körülménynél fogva Makart nem is ragaszkodott szorosan a rennaisancehoz A tervezett csoportok, Makart vázlatai után a következők: 1. Bécs város hirnöke, Bécs szineibe öltözve, a városi czimerrel, utána két egyforma öltözetü trombitás, azután három zászlóvivő, egyik az uralkodóház, másik a városi, harmadik a bajor zászlóval. Mindnyájan lovon. E csoportot egy vörösbe öltözött trombitás-csoport zárja be. 2. Serfőzők, a czéh zászlajával, óriási kocsin óriási s komlófüzérekkel diszitett hordóval. 3. Molnárok és sütők. Kocsijok malmot ábrázol; utána molnárok és sütőlegények fehérbe öltözve, ez utóbbiak rettentő nagy pereczczel s hátukon finum bécsi süteményekkel telt kosárral, 4. Czukrászok. Négy szürke ló által vont kocsin óriási tortával. A lovak szerszámai és a kocsi diszitése kék. 5. Mészárosok, egy magyar és lengyel marhát hajtanak. A mészárosmesterek pompás öltözetben, lóháton követik; a marha szarvai fel vannak koszoruzva. 6. Igen eredeti a hentesek csoportja. Kocsijok bensejében egy óriási tálban kolbászok gözölögnek, a tál fedője sonkákkal s kolbászokkal van teleaggatva, a kocsi után pedig egy savanyu káposztával s májos hurkával telt kocsi következik. 7. A korcsmárosok előtt egész csapat zászlóvivő megy zenével. Ezek után pinczérek következnek tele tálakkal s finom borral telt serlegekkel. Kocsijok sátort képez. 8. Az asztalosok, bodnárok, kádároknak egy közös kocsijok van, elején egy művészi sorompóval, hátulján hordóval. 9. A szövő ipar csoportja a legszingazdagabb. Van raj'a orsó, szövőszék, shawlok, szőnyegek, szalagok, stb. 10. Az ékszerészek kocsiján mennyezetes trónon drága ékszerektől csillogó herczegnő ül. A kocsit fényesen szerszámozott szürkék huzzák. Ezután nagy arany és ezüst edényeket vivő apródok következnek. 11. Az érczművesek kocsiját pánczélos lovagok kisérik hadi jelvényekkel, mellette mások a békét jelentő vasszerszámokkal. 12. A vaspénztár külön kocsival bir, melyben a régi lakatos munkák egy remeke vitetik. Ezt követik a szükséges szerszámokat vivő munkások. 13. A mechanikusok, órások, müszerészek kocsija orgonát ábrázol, ez után 4 ember óriás órát czipel vállain, a mechanikusok pedig régi divatu tudományos müszereket visznek. 14. A nyomdászok, könyvkötők, könyvkereskedők egy csoportot képeznek. A kocsin levő nyomdászsajtó a menet alatt működni fog, a kocsi elején pedig Guttenberg ül, előtte a bibliával. A kocsi körül a graphikus müvészetek képviselői, s a könyvkötők pompás könyvekkel. 15. A kertészek kocsija Flora templomát ábrázolja, ezt követik a kertészek, kertésznők, virágárus leányok, utánok pedig több kis kocsi megrakva pompás virágokkal s exoticus növényekkel. 16. A vadászmenet a legszebb s legjellemzőbb lesz, a mennyiben a németség is megigérte közreműködését. A fenyőágakkal diszitett kocsin lévő vadászzsákmányt vadászok, hajtók, kürtölők, solymászok, csatlósok kisérik, részint gyalog, részint lóháton. 17. A vasut kocsija belsejében izző szén világit s a tüz egyesülését jelképezi a vizzel, s ezek gyermekével, a meglánczolt gőzzel. E kocsit vörösbe öltözött lovagok kisérik fekete lovakon, utánok szinte vörösbe öltözött vasuti szolgák vörös-fekete jelzőkorongokkal, 18. A gőzhajó lovak által lesz jelképezve. 19. A keleti kereskedelem alig fog Makart terve szerint ábrázoltatni. Egy karaván közepán haladó kocsin a világ minden nemzetének képviseltetni kellene, s a menetet megterhelt tevéknek, valamint arab lovakon ülő keleti harczosoknak kellene bezárni. A mily szép e csoport Makart vázlatában, ép oly kivihetetlen a valóságban. Makart gyönyörü vázlatait, Bécs legelőkelőbb aristokratáit nem is számitva, Lajos Victor főherczeg is megtekintette, s igen kedvezőleg nyilatkozott felőlök.

A „KELET“ magán táviratai.

Feladatott **Budapesten** febr. 28. 10 ó. 40 p. d. e.
Érkezett Kolozsvárra febr. 28. 11 ó. — p. d. e.

Elszasz-Lotharingia, hirlik, autonomiát kap, önálló gyüléssel és kormánynyal, és Frigyes Károly helytartóságával. Az inditvány erre nézve a birodalmi gyülésnek beadatott.

Az albán betörés miatt, hirlik, monarchiánk felszólalt a portánál s kijelenté, hogy nem türi meg, hogy esetleg Novi-Bazár legyen a szerb-alban összeütközés helye. Ha a porta nem segit, katonailag fellép. Montenegró szintén katonai kordont állitott Novi-Bazár felé.

A képviselőházban a budget-vita befejeztetett. Ma van a szavazás.

Érték- és váltófolyam.

1879. február 27.

Magyar aranyjáradék	84.—.
„ kincstári utalv. 1 kibocsát	—.—.
„ „ „ 2 „	118.25.
„ keleti-vasut elsőbség 2 „	75.75.
„ „ állami kötvény 1876 év	66.—.
„ vasuti kölcsön	102.50.
„ földtehermentesitési kötvény	81.—.
temesi „ „	77.25.
erdélyi „ „	76,25.
horv. slavon „ „	86.—.
magy. szőlődézma váltság „	82,50.
Oszt. egységes államadósság papirban	62,90.
„ „ „ ezüstben	63.58.
„ aranyjáradék	75.35.
1860. államsorsjegy	114.75.
Oszt. nemzeti bank részvény	788.—.
„ hitelrészvény	226.50.
magyar. hitelbank	221.50.
Ezüst	—.—.
Cs. k. arany	5.39—.
Napoleond'or	9.30.
Német birod. mark	57,35.
London	116.65.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
Békésy Károly.

Beküldetett.

Ama kitünő tudományos véleménynyilvánitások és szószóló bizonyitványok a Berger-féle kátránykészitmények mellett a tüdő- és torokbántalmaknál, melyekből legközelebb ezen lapokban egész halmaz lőn közölve, felmentenek minket ezen jónak bizonyult készitmények hosszas ajánlgatásától. Mi mindazoknak, kik a kitünő hatásu kátránykurát óhajtják használni, nem ajánlhatjuk eléggé melegen, egyedül csak a Berger-féle kátrány készitményeket venni igénybe s a gyógyszertárban is világosan csak ezeket kérni.

Ára egy palaczk Berger-féle kátránytokocskának 1 frt, egy pléh szelencze Berger-féle kátránypastillának 50 kr. Ez utóbbiak igen könnyen emészthetők s bárki által is bevehetők.

Kapható **Kolozsvártt, Széky Miklós** *gyógyszerésznél.*

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

(218—5) (209—300)
Elsinger M. J.
Bécs, Neubau 2.
Zollergasse,

Védjegygyel — Ajánljuk — védve

Elsinger M. J. és fiai
Bécs, Neubau, Zollergasse 2

csász¸ kir. hadügyministerium, ő felsége haditengerésze és számos jótékony intézet sat. szállitói

csász¸ királyi szabadalmazott gyárának legjobb és legajánlatraméltóbb

eső köpönyeit,
kocsitakaró ponyvált, ágybetéteit, sátorkelméit.

esőköpenye,
kocsitakarók,
ágybetétek,
sátorkelmék

Huszonhét éven át jónak bizonyult!

Anatherin- szájviz.

Dr. POPP J. G.-től cs. kir. udvari fogorvos
Bécs, Stadt, Bognergasse 2.

Minden más fogvizeknek eleibe teendő mint óvszer a fog és szájbetegségek ellen, a fogak korhadása és ingóvá válása ellen, kellemes iz és szaggal, a foghust erősiti s mint hasonlithatlan fogtisztitó szer szolgál.

Hogy ezen közkedveltségü s nélkülözhetlenné vált készitmény minden körök által megszerezhető legyen, különböző nagyságu palaczkokban van és pedig 1 nagy palaczk 1 frt 40 krral, 1 középszerü palaczk 1 frtval és egy kis palaczk 50 krral.

ANATHERIN-FOGPÁSTA, a fogak tisztitása és épentartására, a kellemetlen büz és a fogkő elháritására. Ára egy üveg szelenczének 1 frt 22 kr.

Dr. POPP ILLATOS FOGPÁSTÁJA, a legkitünőbb szer a **szájüreg és fogak ápolása és fentartására**. Ára darabonkint 35 kr.

NÖVÉNYI-FOGPOR, tisztitja a fogakat, eltávolitja a fogkövet s a fogmáz nyer fehérségében. Ára dobozonkint 63 kr.

Dr. POPP FOG-ÓLMA, a lyukasfogak önkitöltésére.

ILLATOS NÖVÉNYI SZAPPANOK, az arczbör szépitése és javitására, s minden bőr tisztátalanság ellen jónak bizonyult, lepecsételt eredeti csomagokban 30 krral.

SZIVES TUDOMÁSUL!

A hamisitástóli oltalmazás végett figyelmeztetik a t. cz. közönség, miszerint az **Anatherin-szájviz minden palaczkjának** a nyaka védjegygyel van ellátva, (Hygea és az anatherin készitményeк czége), valamint azonfelül még minden **palaczk** egy külboritékkal van ellátva, mely világos viznyomatba a birodalmi sast és a czéget tartalmazza. (54) (2—11)

Kapható: **Kolozsvártt: Wolff J., dr. Hintz Gy., Biró J., Valentini és Széky M. gyógyszerészeknél és Csapó S. kereskedésében.** B.-Hunyadon: Holczer, gyógysz. Besztérczén: Fleischer, Tergovits Ed., Scholtesz gyógysz. Bethlenben: Bernádi, gyógysz. Brassóban: Schuster gyógysz., Jekelius gyógysz. Déésen: Róth Pál gyógysz., Déván: Lengyelnél. Gy.-Szt.-Miklóson: Bogdán gyógysz. Gy.-Fehérvártt: Mihelyes, gyógysz., Fröhlich gyógysz. Lekenczén: Scheint Fr. gyógysz. Magyar-Láposon: Breuer P. gyógysz. M.-Vásárhelytt: Jenei A. gyógysz. Fogarasi D. és Bucher M. Medgyesen: Felbert, Breckner C. gyógysz Nagy-Enyeden: Oberth J. gyógysz. N.-Szebenben: Müller gyógysz. Stengel J., Thalmáyer Fr., Reisenberger Fr. Sz.-Ujvárt: Placsintár és fia gyógysz. Szász-Régen: Schaser F. gyógysz. Szászvároson: Fuhrmann, gyógysz. Reckert C. gyógysz. Segesvártt: Fr. Teutsch J. B, Misselbacher. S.-Szt. Györgyön: Csutak testvérek, Ötvös és Beteg. Tekében: Wagner, gyógysz. Tordán: Wolff, gyógysz. Trajanovits gyógysz. Zilahon: Weiss gyógysz.

Haszonbéri hirdetmény.

Beszterczén a Sétatéren levő fürdőkert zuhany, folyó és meleg kádfürdőkkel, ugyszinte butorozott vendéglői felszerelvényekkel, tekeasztallal, két fedett tekepályával ellátva, bor- és sörmérési joggal, továbbá: töltött jégveremmel együtt

folyó évi ápril-hó 1-től kezdve

egy, vagy több évre haszonbérbe kiadó.

Bővebb felvilágositással szolgál (72) (3—3)

Beszterczén, 1879. február-hó.

FLEISCHER RUDOLF,
beszterczei kereskedő mint tulajdonos.

Hamisitás ellen minta- és bélyeg- véd által biztositott

gyomorsó

(emésztő por)

Schaumann Gyulától,

a gazdászati gyógyszertár tulajdonosa Stockerauban.

Schutz Marke

Gyógytani tekintélyek nyilatkozata szerint, a legpróbáltabb füszerekből való összeállitása következtében különös hatással bir az emésztésre és vértisztitásra. Rendkivüli sikert mutatott fel gyomor és bélhurut valamint ezek következményei eseteiben. u. m. túl ágos gyomorsav, étvágyhiány, zaha, béltolulás, aranyér-bajok; továbbá nők- és gyermekek gyengeségi eseteiben: sápadt kinézés, soványodás, sápkór és fejköszvény. Folytonos használat mellett egyetlen gyökeres szer búskomorság és hypochondrikus kedélyállapot ellen.

A „Medizinische Wochenschrift“ 1878. évi ápril havi 15. száma irja: a stockeraui gyógyszertárból való gyomorsó oly szer, mely emésztés-bajokban, gyomorgyengeségben, gyomorhurutban, vagy az arra való hajlam eseteiben, étvágyhiányban sat. igen jól hat s inkább életrendi szernek tekinthető. Összeállitása, melyben a legpróbáltabb füszerek — ezek közt olyanok, melyek kitünő hatása csak újabb időkben lett ismeretessé — vannak képviselve, megfoghatóvá teszi a jó eredményeket, melyek használata által elérhetők. S mindenki, a ki tudja, hogy menynyire gátolja az emberi jólétet épen a megzavart emésztés, s mennyire képes elgyengitni az egész testi állapotot, bizonyára elismerendi az ily szer fontosságát.

Valódi minőségben csak dr. HINTZ GYÖRGY gyógyszerész urnál Kolozsvártt kapható.
Egy doboz ára 75 kr — Legalább két doboz utánvét mellett is rendelhető.
(276) (23—25)

---

(87) (1—5)

ÉRTESITÉS.

Az épitkezési évad közeledtével ez alkalommal is mint már számos évektől óta, az első küldemény kiváló minőségéről általánosan elismert valódi

Perlmoosi Portland Cement és Kufsteini hydraulikus mész

megérkezvén, nagyobb mennyiségü bevásárlás által azon kellemes helyzetbe vagyok, hogy egész hordó vételnél

a Perlmoosi Portland Cementnek 100 kilogrammját 7 frtért
és a Kufsteini hydraul mésznek 100 „ 4 frtért

készpénz fizetés mellett árusitom el.

Midőn még jól berendezett

vas- és fűszer raktáromat

a n. é. közönség becses figyelmébe ajánlom, kérem minél gyakoribb megrendelését

teljes tisztelettel
Dietrich Sámuel
Kolozsvártt.

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésében
Kolozsvárt

következő legujabban megjelent egyházi művek kaphatók:

A szatmári reform. egyházmegye története.
Irta KISS KÁLMÁN.
Nagy 8-adrét 904 lap. Ára 5 forint.

Halotti imádságok.
Háznál, templomban, sirnál.
Mellékletül rövid gyász beszédek.
Irta CZELDER MÁRTON. Kemény kötésben. Ára 3 frt.

Egyházi szónoklattan.
Tekintettel a magyar egyházi—beszéd irodalomra.
Tanitványai számára való olvasmányúl.
Irta MITROVICS GYULA.
Kiadták a sáros-pataki vallás- és egyháztudományi szak hallgatói.
Ára 2 forint.

Egy füzet ára 30 kr.

MAGYAR LEXIKON.

MEGJELEN FÜZETEKBEN.

Egy—egy kötet 10 füzetből áll.

Eddig már 21 füzet jelent meg
és folyvást kapható csupán
STEIN JÁNOS
könyv- és zenemükereskedésében Kolozsvárt.

Postai szétküldéssel 35 kr.

SÁRGA KRISTÓF

fehérnemü és vászon-raktára
KOLOZSVÁRT,
(bel-középutcza, kisegitő alatt.)

Kül- és belföldi nagy kereskedők és gyárosokkali egyenes összeköttetésemnél fogva azon kellemes helyzetben vagyok n. érd. vevőimnek **kezesség mellett,** legjutányosabb áron valódi árúkkal szolgálni.

Raktáromban legnagyobb választékban kaphatók:

Férfi fehér-ingek, chiffon, creton és madepolan szövetből, sima himzett és redős gallérral, vagy a nélkül 85 krtól, 3 frt 50 krig.
Férfi szines-ingek, angol oxford, creton és madepolan szövetből 100 különböző mintára, jó szintartó 70 krtól, 2 frt 60-ig.
Szines és fehér gyabjú alsó-ingek és nadrágok 70 krtól 5 frtig.
Férfi alsó-nadrágok (gatyák) mindennemü szabású, legjobb len és pamut vászonból 70 krtól, 2 frt 50-ig.
Férfi legújabb gallérok és kézelők 4 rétü legjobb chiffon szövetből párja 40 kr.
Férfi szines-szélü selyem, — len és pamut **zsebkendők** szegve 6 darab egy kötegben 60 krtól, 7 frtig.
Valódi len fehér-zsebkendők 6 darab egy kötegben 1 frt 50 krtól 7 frtig. (387—8) (38—*)
Női-ingek len és pamut vászonból, sima himzet vagy redős, 1 frtól, 5 frtig.
Női háló reklik, 1 frtól, 5 frtig, főkötők len és chiffon vászonból 40 krtól 80-ig.
Női alsó-szoknyák és nadrágok 90 krtól, 7 frtig.
Női piquet reklik, nadrágok és szoknyák, 1 frt 50 krtól 5 frtig.
Függöny neczek. gyapju és pamut takarók, paplanok, madráczok mely utóbbiakból különösen nagy raktárt tartok.
Legujabb szerkezetü **esőernyők,** 1 frt 40-től 15 frtig.
Fehér és szines **harisnyák,** gyapjú, len, pamut és selyemből, párja 15 krtól, 1 frt 50-ig.
Legujabb **nyakkendők, posztó, szarvasbör és glage kesztyük, nadrágtartók, harisnya-kötők, órasinorok sat,** legjutányosabb árban.

Fehér és szines-asztalnemü, mindenféle len és pamut vászon szin-tartó creton, oxford és madepolán,
szines ingszövetek

1000 különböző mintára 16 krtól 52 krig., 100 különböző fajtáju chiffon, creton és madepolan **fehér ingszövetek** 80, 1.55 és 170 centiméter széles, 22 krtól 70 krig,

sima, himzett és redős
len és pamut ingbetétek 25 krtól 3 frtig.

Len és chiffon himzett stráfok és betétek, kötö, varró, himző-pamutok és czérnák, ujjon szülöttek részére főkötők, téklik és takarók sat.

Továbbá elvállalnk kiházasitás, vagy magán szükségre kivánt fehérnemüek pontos elkészitését; kitünö szabás és jó összeállitásra legnagyobb figyelem van forditva.

Megrendeléseket, nyak bőség, váll- és ujjahossza papir szeleten pontos mértéke beküldése mellett saját felelőségemre azonnal teljesitek, mely esetben árát és fajtáját meghatározni kérem.

Bármely megrendelés ha nem tökéletesen kielégitő az érte fizetett összeget vissza szolgálom, vagy másokkal kivánatra kicserélem.

Legfőbb törekvésem n. érd. vevőim bizalmát továbra is kiérdemelni és azt megtartani alázatos szolgája:

Sárga Kristóf.

Végeladás, üzlet megszüntetés végett.

(88) (1—4)

A kereskedelmi üzletre nézve anynyira kedvezőtlen idő-viszonyok következtében elhatároztam Kolozsvárt a főtéren báró Radák-ház alatt több év óta fennálló

NÜRNBERGI és DISZÁRU ÜZLETEMET

ápril 24-ig végleg megszüntetni.

Ennél fogva f. é. márczius-hó 1-től kezdve, minden kigondolható disz- és nürnbergi áruval gazdagon ellátott telepemet végeladásra bocsátom, s tisztelettel figyelmeztetem a n. é. t. cz. helybeli és vidéki közönséget, hogy azon naptól kezdve britanica, alpaca, bronz, aczél stb., továbbá: férfi kalap, ing. gallér, kézelő és nyakkendők, haj-, ruha-, fog-, körömkefe, pipere asztali czikkek, sétapálcza, essőernyő, szóval minden e szakmába vágó czikkekbeli szükségletet kitünő minőségben,

vétel áron alól elárusitom,

melyre a t. cz. helybeli és vidéki közönség becses figyelmét bátor vagyok annál is inkább felhivni, mert ilyen alkalom ritkán nyilik olcsó bevásárlásra.

Tisztelettel:
DEMETER JÓZSEF.

Végeladás, üzlet megszüntetés végett.

Végeladás, üzlet megszüntetés végett.

Végeladás, üzlet megszüntetés végett.

Nyomatott Stein János m. k. egyetemi nyomdásznál az ev ref. tanoda betüivel Kolozsvárt.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.